

ALISINI ZLOČINI

OD ISTOG PISCA

SPORA SMRT LUSIJANE B.
NEPRIMETNI ZLOČINI

GILJERMO MARTINES

Prevela sa španskog
Gordana Mihajlović

■ Laguna ■

Naslov originala

Guillermo Martínez

LOS CRÍMENES DE ALICIA

Copyright © 2019, Editorial Planeta, S.A., Barcelona,
España

Copyright © Guillermo Martínez, 2019

Translation copyright © 2020 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Brendi, koja je u meni
preobrazila DEAD u LIVE*

Obra editada en el marco del Programa “Sur” de Apoyo a las Traducciones del Ministerio de Relaciones Exteriores, Comercio Internacional y Culto de la República Argentina.

Ovo delo objavljeno je uz pomoć Ministarstva stranih poslova, trgovine i u okviru programa „Sur“ za podsticanje prevodilaštva.

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Jedan

Pretkraj veka, tek što sam bio diplomirao, otputovao sam u Englesku sa stipendijom za studije matematičke logike na Oksfordu. Na svojoj prvoj godini tamo dobio sam priliku da upoznam znamenitog Artura Seldoma, pisca *Estetike zaključivanja* i filozofskog produžetka Gedelovih teorema. I što je daleko neočekivanije, u nejasnom razlikovanju između slučaja i sudbine, zajedno s njim sam bio neposredni svedok zbunjujućeg niza smrti, potajnih, laganih, gotovo apstraktnih, koje su novine nazvale *Neprimetni zločini*. Možda jednog dana odlučim da otkrijem skriveni ključ tih zbivanja koji sam dokučio; u međuvremenu, mogu jedino da navedem Seldomove reči: „Savršen zločin nije onaj koji ostaje nerešen, već onaj koji se rešava sa pogrešnim krivcem.“

U junu 1994. godine, pošto je otpočela moja druga godina boravka tamo, utišali su se poslednji odjeci tih događaja, sve je iznova postalo spokojno i u dugim letnjim danima nisam se nadao ničemu drugom izuzev da nadoknadim vreme izgubljeno na studijama da bih dospao do datuma kada sam bio u obavezi da podnesem izveštaj iz stipendije.

Moja mentorka Emili Bronson blagonaklono je prešla preko meseci koje sam protraćio i svih onih prilika kad me je videla u teniskoj opremi s jednom divnom ridokosom devojkom, i pozvala me je u britanskom stilu, izokola ali neminovno, da odaberem jednu od nekoliko tema koje mi je predložila nakon perioda seminara. Odabrao sam jedinu koja je makar izdaleka imala dodirnu tačku s mojom potajnom sklonošću ka književnosti: razvoj programa koji bi na osnovu odlomka u rukopisu omogućio da se opet dobije funkcija poteza, to jest pokreta ruke i olovke u izvršenju pisanja u stvarnom vremenu. Bila je to još uvek hipotetička primena određene teoreme o topološkoj dualnosti koju je ona izvela i delovala je kao dovoljno originalan i težak izazov da bih predložio da zajedno napišemo rad u slučaju da uspem. Ubrzo, i pre nego što bih pomislio, dobio sam dovoljno usmerenja da bih odlučio da zakucam na vrata Seldomovog kabineta. Pošto smo preturili preko glave niz zločina, između nas je nastalo nešto blizu tananog prijateljstva, i mada mi je formalno mentorka bila Emili Bronson, bilo mi je draže da svoje ideje najpre izložim njemu, možda zato što sam pred njegovim strpljivim i uvek pomalo veselim pogledom osećao veću slobodu da se odvažim da postavljam hipoteze, ispisujem cele table i da gotovo uvek pogrešim. Još ranije smo raspravljali o uvijenim kritikama u prologu Bertranda Rasela Vitgenštajnovom *Traktatu*, skrivenom matematičkom dokazu u fenomenu suštinske nepotpunosti, vezi između Borhesovog *Pjera Menara* i nemogućnosti da se utvrdi smisao na osnovu sintakse, potragama za savršenim veštačkim jezikom, pokušajima da se slučajnost zabeleži u matematičkoj formuli... Ja sam tek bio napunio dvadeset tri godine i verovao sam da imam sopstvena rešenja za više tih dilema, a ta rešenja su uvek bila i naivna i megalomanska, ali uprkos tome, kad bih

mu zakucao na vrata, Seldom je odlagao u stranu sopstvene papire, malčice bi se zavalio u stolici i pustio me, s blagim osmehom, da govorim izlivajući iz sebe sav polet, pa bi mi tek onda ukazao na neki rad u kome su moje zamisli već bile sprovedene u delo, ili opovrgnute. Nasuprot Vitgenštajnovoj lakonskoj tezi o onome o čemu se ne može govoriti, ja sam pokušavao da kažem previše.

Međutim, ovoga puta bilo je drugačije: problem mu se učinio razborit, zanimljiv, prikladan za napad. Uz to, saopštio mi je pomalo zagonetno, nije previše udaljen od drugih problema koje smo prethodno razmatrali. U pitanju je, napokon, izvođenje zaključka na temelju nepokretne slike – grafičkog prenošenja simbola – moguća rekonstrukcija, verovatna prošlost. Složio sam se, podstaknut njegovim odobravanjem, i nacrtao na tabli brzu, čudljivu krivu, pa još jednu, priljublenu tik uz nju, koja je nastojala da lagano prati kretanje prve da bi je udvojila:

– Ja zamišljam kopistu u neizvesnosti, u nastojanju da mu ruka ne zadrhti i da preslika svaku sitnicu, krećući se brižljivo kao mrav, potez po potez. Ali izvorni rukopis je napisan određenim ritmom, ležerno, drugačijim korakom. Pokušavam da povratim nešto od tog predašnjeg fizičkog pokreta, čina *proizvođenja* pisanja. Ili da dobijem popis u koji bi bila uneta bar razlika u brzinama. To je slično našoj raspravi o Pjeru Menaru: Servantes je zasigurno napisao izvornog *Don Kihota* kao što zamišlja Borhes, pomalo *à la diable*,¹ uz pomoć slučaja, povodeći se za porivima i izlivima strasti. Pjer Menar, za razliku od njega, treba da iznova stvori delo korakom logičke kornjače, vezan lancima neumoljivih zakona i zaključivanja. On dobija, tačno je, tekst identičan po rečima, ali ne i po nevidljivim mentalnim operacijama koje stoje iza toga.

¹ Fr.: na brzu ruku. (Prim. prev.)

Seldom se načas zamislio, kao da pretresa problem s druge tačke gledišta ili kao da nazire moguće komplikacije, i zapisao mi je ime matematičara Lejtona Hauarda, svog bivšeg studenta koji sad, rekao mi je, radi u forenzičkom odeljenju Policijskog odseka, na veštačenju rukopisa.

– Siguran sam da ste ga sreli više puta pošto je neizostavno dolazio na čaj u četiri sata, mada nije ni s kim razgovarao. Australijanac je pa i leti ili zimi uvek hoda bosonog, to ste morali primetiti. Pomalo zazire od ljudi, ali pisaću mu kako biste mogli neko vreme da radite s njim, to će vam pomoći da se na stvarnim primerima spustite na zemlju.

Seldomovo uputstvo se, kao i uvek, ispostavilo kao ispravno, i narednog meseca sam satima i satima sedeo u majušnoj kancelariji dodeljenoj Lejtonu na mansardi Policijskog odseka, izučavajući iz njegovih arhiva i beleški sva lukavstva falsifikatora čekova, Poenkareove statističke argumente u njegovoj neobičnoj ulozi veštaka za matematiku u slučaju Drajfus, suptilne hemijske pojedinosti u pogledu mastila i hartija i istorijski poznate slučajeve krivotvorenih testamenata. Pozajmio sam bicikl za to drugo leto i dok sam se spuštao Sent Oldejtsum da bih stigao do policijske stanice, javljao sam se devojci iz Alisine suvenirnice, koja je u to vreme otvarala radnju, malu i blistavu poput kuće za lutke, s obiljem zečeva, časovnika, čajnika i kraljicâ herc. Poneki put bih, takođe, stigavši do ulaza u Odsek, na stepeništu ugledao inspektora Pitersena. Prvi put sam se dvoumio da li da mu se javim, pošto sam mislio da još uvek oseća stanovitu ozlojeđenost prema Seldomu pa posredno i prema meni nakon događaja u kojima smo se sretali za vreme istrage zločina, ali na sreću nije izgledalo da čuva ikakvu ružnu uspomenu i čak je pokušavao, kao više puta ponovljenu šalu, da mi nazove dobar dan na kastiljanskom.

Kad sam se popeo na mansardu, Lejton je već bio tamo, kao i uvek, s bokalom kafe na radnom stolu, i tek je ovlaš klimnuo glavom u odgovor. Bio je veoma bele puti, pegav, s dugačkom riđom bradom u koju je uplitaio prste dok je razmišljao. Bio je petnaestak godina stariji od mene i podsećao je na ostarelog hipija kao i na prosjake što ponosno nose rite čitajući knjige iz filozofije ukraj vrata koledža. Nikad nije govorio više nego što je nužno i uvek isključivo ako bih mu postavio izravno pitanje: u retkim prilikama kad bi odlučio da otvori usta, činilo se da je prethodno dobro razmislio šta hoće da kaže, da bi to najposle izlanuo jednom šturom rečenicom koja je, kao matematički uslovi, ujedno bila i dovoljna i potrebna. Zamišljao sam da u tim prethodnim trenucima pomamno poredi, u vežbi jalovog, privatnog ponosa, različite načine da se kaže isto dok mu ne preostane najkraći i najprecizniji. Na moje razočaranje, samo što sam mu ispričao za svoj projekat, pokazao mi je program godinama sproveden u praksi u Policijskom odseku u kome su korišćene, jedna po jedna, iste ideje koje sam ja smislio: gustina mastila i njene razlike kao parametri brzine, razmak između reči kao pokazatelj ritma, uglasta iskošenost poteza kao gradijent ubrzanja... Uistinu, program je radio čistom, grubom snagom, na osnovu simulacija, s algoritmom uzastopnih aproksimacija. Videvši da sam se obeshrabrio, Lejton me je podstakao, rastrošno izgovorivši celu jednu rečenicu, da ga ipak podrobno proučim, u nadi da će ga možda teorema moje mentorke, koju sam pokušao da mu objasnim, učiniti efikasnijim. Odlučio sam da ga poslušam i čim je primetio da se spremam da ozbiljno prionem na posao, velikodušno mi je otvorio svoju magičnu kutiju s trikovima i čak mi dopustio da pođem s njim na dva sudska ročišta. Za govornicom za svedoke, pred sudijama,

možda zato što je bio primoran da obuže cipele, Lejton bi se na veoma kratko vreme preobrazio: odgovori su mu bili brzi, briljantni, bremeniti neporecivim detaljima, strogi i neumoljivi. Na povratku u kancelariju, zadivljen, ponekad sam pokušavao da iznesem neko zapažanje, ali on bi smesta opet počeo da odgovara s da ili ne, kao da se iznova zatvori iznutra. S vremenom sam se navikao da i ja ćutim za to vreme što smo ga provodili zajedno u kancelariji. Jedino me je i dalje uznemiravalo kada bi, u trenucima razmišljanja, pošto bi se udubio u neku formulu, često dizao bosa stopala i prebacivao ih jedno preko drugog na radnom stolu a ja, kao u starinskim romanima o Šerloku Holmsu, bio u stanju da na njegovim tabanima razaberem svakojake vrste blata i mahovine iz Oksfordšira, a nažalost i sve mirise.

Pre isteka meseca opet sam se sreo sa Seldomom na Institutu za matematiku, na kafi u četiri. Pozvao me je za svoj sto i pitao kako protiče saradnja s Lejtonom. Ispričao sam mu, donekle malodušno, da program koji sam izumeo već postoji i da mi preostaje jedino trunke nade da ga malo poboljšam. Seldom je u magnovenju zastao, sa šoljom na pola puta do usta. Nešto od onoga što sam mu ispričao kao da ga je zainteresovalo više od mojih klasičnih razočaranja.

– Hoćete da kažete da policija već ima takav program? I da vi umete da ga koristite?

Pogledao sam ga ljubopitljivo: Seldom je oduvek bio prevashodno teoretičar logike i nikad ne bih pomislio da ga može zanimati prozaična i konkretna primena ikakvog programa u praksi.

– Ceo mesec sam se bavio upravo time. Proučavao sam ga iz svih mogućih uglova. Ne samo da umem da upotrebim program: u ovom času bih mogao da vam izdeklamujem kôd napamet.

Seldom je otpio još jedan gutljaj iz šolje i na trenutak začutao, kao da se ne usuđuje da izgovori nešto ili da ne može da otkloni iz misli poslednju prepreku.

– Ali taj program je, svakako, poverljive prirode. I sigurno se ubeleži kad god ga neko upotrebi.

Slegnuo sam ramenima.

– Ne verujem da je tako: ja imam kopiju upravo ovde u Institutu i u više navrata sam je pokrenuo na računarima u podrumu. A što se tiče tajne... – Razmenio sam s njim pogled pun razumevanja. – Ne znam: niko nije tražio od mene da se zakunem u kraljicu.

Osmehnuo se i blago klimnuo.

– U tom slučaju možda možete da nam učinite neizmerno veliku uslugu. – Nagnuo se napred u fotelji i malo utišao glas. – Da li ste nekada čuli za Bratstvo Luis Kerol?

Odmahnuo sam glavom.

– I bolje je tako – odvratio je. – Dođite večeras u pola osam u koledž Merton, hoću da vas upoznam s nekim.

Dva

Kad sam se najavio na ulazu u koledž Merton, popodnevna svetlost još nije bila zgasla, razlivena i spokojna, kakvi su letnji dani u Engleskoj. Dok sam čekao da Seldom dođe po mene, provirio sam se na četvorostrani travnjak u prvom dvorištu i osvojila me je, po ko zna koji put, tajnovitost tih unutrašnjih vrtova. Postojalo je nešto, neki sklad u visini zidova, ili bistrina s kojom su se pomaljali vrhovi krovova, što je uspevalo, da li zbog optičkog efekta, ili naprosto zbog mirnoće, da čudesno primakne nebo, kao da platonski oblik pravougaonika iseca ka visinama plohu neba gotovo nadohvat ruke. Na pola puta na travnjaku sam ugledao sjajne, simetrične leje bulki. Jedan iskošeni zrak sunca padao je na kamene galerije, a ugao pod kojim je obasjavao stoletni kamen podsećao je na sunčane satove drevnih civilizacija i na milimetarsko okretanje jednog nadljudskog vremena. Seldom se pojavio iza ugla i proveo me drugom galerijom u vrt za *fellows*. Spazili smo nekolicinu profesora u krutim crnim togama, kako žurno odmiču u suprotnom smeru, podsećajući pomalo na jato gavranova.

– Svi u koledžu sad su u trpezariji, zauzeti večerom – izjavi Seldom – moći ćemo da razgovaramo na miru u vrtu.

Upro je rukom u jedan usamljeni sto u uglu galerije. Veoma vremešan muškarac je pogledao ka nama, pažljivo spustio cigaru na sto i odmakao stolicu da bi se pridigao, veoma sporo, uz pomoć štapa.

– To je ser Ričard Renela – došapnu mi Seldom. – Dugogodišnji zamenik ministra odbrane Ujedinjenog Kraljevstva a sad, otkako se penzionisao, predsednik našeg bratstva. Uz to, ovde je vrlo ugledan pisac špijunskih romana. Nema potrebe da vam govorim da to što sad budete čuli morate čuvati u najstrožoj tajnosti.

Potvrdio sam i prešli smo poslednja dva-tri koraka do stola. Stegnuo sam ruku koja je bila krhka, ali je zadržala odraz iznenađujuće čvrstine, izgovorio svoje ime i razmenili smo nekoliko prvih učtivih fraza. Iza izborane kože i očnih kapaka kao u kornjače, činilo se da je Renela veoma pronicljiv, s hladnim, prodornim očima, i dok je ovlašno klimao glavom slušajući reči kojima me je Seldom predstavljao, sve vreme me je proučavao zaklanjajući se iza opreznog osmeha, kao da mu je draže da se sam uveri i odloži donošenje suda za kasnije. To što je bio čovek broj dva u Ministarstvu odbrane nije mu umanjivalo značaj u mojim očima; pre ga je uvećavalo. Pročitao sam dovoljno romana Džona le Kareja da bih znao da je na terenu obaveštajnih službi, kao i u mnogim drugim područjima, broj dva zapravo pravi broj jedan. Na stolu su stajale tri čaše i boca viskija i Renela je, očigledno, sipao sebi dobar deo nje. Seldom je usuo sebi i meni u čašu dovoljno da se izjednači s njim. Po okončanju runde ćaskanja o tričarijama, Renela je opet uzeo cigaru i povukao dubok dim.

– Artur vam je zacemento rekao da ćemo vam ispričati jednu neprijatnu priču. – Pogled mu se susrete sa Seldomovim, kao

da se priprema za težak zadatak i traži njegovu pomoć. – U svakom slučaju, nešto ću vam ispričati ja, a nešto on. Ali odakle da počnem?

– Kao što bi posavetovao kralj – ogłosi se Seldom. – „Počni od početka! ... i čitaj dok ne dođeš do kraja. Onda stani.“²

– Ali možda treba da počnemo *pre* početka – dočeka Renela i zaveli se u stolicu kao da se sprema da me ispita. – Šta znate o dnevnicima Luisa Kerola?

– Nisam ni znao da postoje – odvratih. – U stvari, ne znam gotovo ništa o njegovom životu.

Osetio sam da sam zakazao, kao da se vraćam za ispitne stolove u studentskim danima: pročitao sam jedino, u magli detinjstva, u nepouzdanom prevodu na kastiljanski jezik, *Alisu u Zemlji čuda* i *Lov na Snarka*. I mada sam nekada obišao Krajst čerč, gde je Kerol predavao matematiku i naporedo s tim držao propovedi, i u prolazu video njegov portret u trpezariji, nikad se nisam potrudio da pratim njegove tragove. Pride, u tom periodu sam gajio određenu namernu – i prilično zdravu – ravnodušnost prema autorima koji su stajali iza svojih dela i uglavnom sam obraćao veću pažnju na izmišljeno stvorenje nego na tvorca od krvi i mesa. Međutim, dakako, to poslednje nisam mogao izgovoriti dvojici članova Bratstva Luis Kerol a da ne zvuči uvredljivo.

– Dnevnici postoje, jeste – potvrdi Renela – i to na sasvim uznemirujući način: nepotpuni. Kerol je za života napisao trinaest svezaka, a njegov prvi biograf, nećak Stjuart Dodžson, možda je jedini srećnik koji ih je pročitao cele. To znamo zato što navodi odlomke iz svih svezaka u svojoj prvoj biografiji iz 1898. godine. Sveske su zatim zaturene negde u

² Luis Kerol, *Alisa u Zemlji čuda*, Obodsko slovo, Podgorica 2011, str. 107, prevod: Luka Semenović. I svi naredni citati će takođe pripadati ovom izdanju i prevodu. (Prim. prev.)

porodičnoj kući i trideset godina nije bilo pomena o njima, ali na stogodišnjicu Kerolovog rođenja ponovo je oživeo zanimanje za njega i rodbina je odlučila da iskopa i sakupi na jednom mestu sve Kerolove rasute papire. Tada su pokušali da pronađu i dnevnike, ali su otkrili da su nestale četiri originalne sveske. Da li je to bio samo nedostatak brige, nestanak prilikom selidbe, nemar? Ili ih je još neko tokom tih trideset godina, neki član porodice previše revnistan u zaštiti Kerolovog ugleda, takođe pročitao jednu po jednu, doneo vlastiti cenzorski sud i uklonio te četiri budući da su sadržale zapise koji bi mu previše naudili? Nije nam poznato. Na sreću, preživeli su one sveske koje pokrivaju period u kome je upoznao Alis Lidel i napisao *Alisu u Zemlji čuda*. Ali i tu su *scholars*, pomno ih pregledavši, naišli na jedan smučujući detalj, mrvicu neizvesnosti, koja je dala povoda raznoraznim nagađanjima i pretpostavkama. U svesci iz 1863. godine nedostaje nekoliko stranica a jedna je očigledno istrgnuta, i to ona koja se odnosi na veoma škakljiv trenutak u Kerolovom odnosu s Alisinim roditeljima.

– Škakljiv... u kom smislu? – odlučih da ga prekinem.

– Rekao bih u najškakljivijem mogućem. – Ser Renela je opet povukao dim i malčice promenio boju glasa, kao da se sprema da zađe u minsko polje. – Vi nesumnjivo znate ponešto od priče u pozadini knjige o Alisi. No dozvolite da vas podsetim bar na ovo: tog leta 1863. Kerol je bio muškarac od trideset i nešto godina, živio je u samačkim odajama u Krajst čerču predajući matematiku, i borio se sa sobom da li da se konačno zaredi za sveštenika ili ne. Osam godina ranije u Krajst čerč je došao novi dekan koledža Henri Lidel i nastanio se tu sa suprugom i četvoro dece: Harijem, Inom, Alis i Idit. Kerol je sretao tu decu sve vreme u vrtovima biblioteke, ali kad je prvi put sreo Alis, ona je imala svega tri

godine. Isprva se sprijateljio i čak je pomogao najstarijem sinu Hariju da nauči matematiku, na dekanov zahtev. Zatim je počeo da beleži u dnevnicima sve češće susrete i šetnje s najstarijom devojčicom Inom, koja je uvek bila u pratnji svoje guvernante mis Priket, naizgled nimalo privlačne žene, kojoj se Kerol potajno rugao zajedno s devojčicama. Alis je polako rasla i takođe počela da učestvuje u igrama i pesmama koje je smišljao Kerol i pridružila se grupi što je leti odlazila na izlete na reku, uvek u neizbežnom društvu mis Priket, kao što je svaki put upisano u dnevniku. Kerol je još ranije bio razvio hobi bavljenja fotografijom, bio je kupio prvu opremu i često je pravio foto-seanse s devojčicama u svakakvim pozama i kostimima, pokatkad poluobnaženim, kao na slavnoj fotografiji Alis kao prosjakinje. Koliko god to nama sad izgledalo čudno, da li zbog oreola uvaženosti koju mu je davao dvostruki položaj oksfordskog profesora i sveštenika, da li možda zato što im je delovao kao ekscentrična ali bezopasna ličnost, ili naprosto zato što je to doba bilo naivnije ili nevinije, ni dekan ni njegova supruga nisu prigovarali zbog tih igara i izleta. Bilo je dovoljno da im Kerol pošalje pisamce i mogao je da odvede decu na reku na celo poslepodne. Na jednom od tih izleta, godinu dana pre toga, ispričao je devojčicama priču o Alisi pod zemljom, i Alis Lidel od krvi i mesa ga je nagovorila da obeća da će je napisati kao knjigu za nju. Ali Kerol je tek nakon šest meseci zasukao rukave i do tog leta 1863. još nije bio završio s pisanjem. Međutim, bez sumnje je i dalje bio u najboljim odnosima s porodicom Lidel. Dolazimo do 24. juna. Alis i Idit pre podne odlaze do Kerolovih odaja da bi ga odvukle u pohod u Njunam, kome se pridružuju dekan, misis Lidel i još nekoliko ljudi. To je grupa od desetoro, i Kerol zapisuje ime svakoga od njih ponaosob. Mis Priket, guvernanta

izuzetno ne sačinjava deo grupe, što je veoma neuobičajeno, može biti zato što su devojčice išle u pratnji roditelja. Iznajmljuju veliki čamac, veslaju rekom u smenama do druge obale, piju čaj ispod drveća, a kad sunce zađe, dok se ostatak grupe vozi kući fijakerom, Kerol se vraća sam s tri devojčice vozom. U dnevniku, beležeći trenutak kad ostaje nasamo s njima, zapisuje u zagradi „*mirabile dictu!*“,³ a taj izraz je koristio kad bi se situacija neočekivano okrenula u njegovu korist. Kasnije dodaje još: „Prijetan izlet s *veoma* prijatnim krajem.“ Reč „veoma“ je on lično podvukao u rukopisu. – I Renela zastade, možda da bi i on podvukao dejstvo tih reči.

– Koliko godina su imale devojčice? – upitah.

– Vrlo prikladno pitanje, iako se bojim da je starosna dob u ono vreme značila nešto prilično drugačije. *Prošlost je strana zemlja*, kao što je rekao Hartli, a takođe i običaji. Dovoljno je setiti se, kao deo paradoksa, da su žene po zakonu mogle da se udaju s dvanaest godina, a ipak su po nekim drugim svojstvima bile dosta detinjastije nego današnje devojčice. I sam Kerol više puta koristi izraz „devojčica-supruga“ kad piše o nezrelim ženama drugih ličnosti iz tog perioda. Ina je imala četrnaest godina, bila je adolescentkinja u punom cvatu, visoka i prelepa na fotografijama. Bila je prva Kerolova prijateljica i ime joj se veoma često pojavljuje u dnevnicima. To je bilo poslednje leto kad je mogla da izađe bez pratilje. Alis je imala jedanaest i od prethodne godine je postala Kerolova miljenica. Iskazi više svedoka iz tog razdoblja podudaraju se ukazujući na njegovu naročitu privrženost njoj, iako je neobično što u dnevniku gotovo da nema izričitih tragova o tome Bila je na putu da napuni dvanaestu, što su godine kad je Kerol gubio ili zamenjivao

³ Lat.: divno za priču, koristi se da se izrazi da se dogodilo nešto iznenađujuće. (Prim. prev.)

drugima svoje male prijateljice. Idit je imala devet. – Renela nas je pogledao kao da očekuje još neko pitanje i opet sipao sebi viski iz boce pre nego što je nastavio priču. – Po završetku tog dana provedenog na izletu Kerol je zaspao mirno kao jagnje a sutradan opet potražio društvo devojčica, ali ovoga puta misis Lidel ga poziva svojoj kući i tada se odigrava čuveni razgovor o prekidu odnosa u kome ona traži od njega da se drži podalje od porodice. Šta se dogodilo na izletu ili možda na povratku vozom? Šta je misis Lidel opazila u Kerolovom ponašanju prema njenim ćerkama? Šta su devojčice ispričale stigavši kući? Malo ili mnogo što je Kerol imao da napiše o tom incidentu bez sumnje se nalazilo na toj istrgnutoj stranici. Kerolovi odnosi s porodicom zahlađuju, a držanje na odstojanju traje mesecima. Kad prvi put pokušava da opet zatraži dopuštenje da se sastane s devojčicama, misis Lidel ga bespogovorno odbija. A kad najzad završi s pisanjem knjige, ne može da je odnese Alis lično; mora da se pomiri s tim da će joj je poslati poštom. Uprkos svemu, što je takođe neobično, odnosi se ne prekidaju sasvim. S vremenom Kerola opet primaju u kuću, mada ga drže na odstojanju od devojčica. A Kerol ubuduće ima ljubazne susrete s misis Lidel i nastavlja da šalje devojkama primerke svojih knjiga dok one ne zađu u veoma zrele godine. Čak još jednom fotografiše Alis, kad ona navršila osamnaestu.

– To možda upućuje da šta god da je učinio, možda nije smatrano suviše teškim prekršajem – izjavih. – Ili da mu je dopuštena blagodet sumnje.

– U tome se sastoji praktično celo pitanje: da li je Kerol zbilja učinio nešto tokom te vožnje vozom? Hoću reći, da li je prekoračio vlastitu granicu koje se naizgled celog života pridržavao u vezi s devojčicama pa ju je na tom putovanju prekršio, recimo tako, u smislu *fizičkog* dodira? Nešto što

su devojčice može biti ispričale bezazleno, ne shvatajući u potpunosti, što je pokrenulo sva majčina zvona na uzbunu. Ili je zapravo u pitanju bio samo neodređen osećaj opasnosti koji se kod same majke javio na izletu, možda preterana prisnost, pošto ga je videla sa svojim ćerkama? Ili upozorenje nekog drugog odraslog člana grupe kad je Kerol otišao nasamo s devojčicama? Ili je pak reč, kako neki navode na pomisao, o nečemu posve drugačijem? Istaknuti član našeg bratstva Tornton Rivs sasvim nedavno je objavio najiscrpniju biografiju koju imamo do danas i kad je stigao do te crne rupe, izneo je pretpostavku da je Kerol možda u tom razgovoru zaprosio Alis, i da je to uzburinilo misis Lidel i navelo je da ga najednom posmatra u sasvim drugačijem svetlu.

– Grom seksa udara u idilični viktorijanski čamčić – reče Seldom.

– Tačno – potvrdi Renela. – To je u stvari prava bura s gromovima i munjama zaustavljena u vremenu iznad Kerolove glave, i glavna zakulisna borba u našem bratstvu.

– Borba... između kojih strana? – upitah. Delovalo je da Renela procenjuje to pitanje, kao da je maločas preterao pa bi sad povukao svoje reči i izrazio se drugačije.

– Rasprava, još uvek otvorena, da bi se odlučilo o krivici ili nevinosti u načinu na koji je Kerol voleo devojčice. Celog života je imao na desetine veza s devojčicama, i nijedna od njih a ni njihovi roditelji nisu nikad pomenuli nikakvo sumnjivo ponašanje. Njegova naklonost prema devojčicama i prijateljstvo s njima predstavljali su nešto što je ispoljavao na danjem svetlu, potpuno otvoreno. U svim pismima i dokumentima povezanim s Kerolom ne postoji nikakav materijalni dokaz koji bi dopustio da se povuče tanka linija između misli i dela. S druge strane, takođe znamo iz

dnevnika da je u godinama kada je navraćao kod Lidelovih, Kerol doživio najtežu duhovnu krizu i da postoji mnoštvo molbi i preklinjanja Boga da mu dopusti da se popravi i ostavi svoje grehe za sobom. Ali kakvi su bili ti gresi? Jesu li to, opet, počinjeni gresi ili samo grešne misli? Nikad nije dovoljno jasan kad piše o tome, kao da ne dozvoljava sebi da otvori dušu do kraja ni svom dnevniku. Kerolov otac je bio arhiđakon i pisac je u detinjstvu dobio strogo versko obrazovanje; i najmanja grešna misao ili neka smutnja mogli su biti dovoljni da ga sunovrate u ta preklinjanja. Kako god bilo, celokupna biografska građa o Kerolu vrti se oko te neodređene oštrice noža, i zasniva se na pretpostavci nevinosti dok se ne dokaže suprotno. I premda bi mnogi u ovo naše podozrivo doba radije automatski pomislili suprotno, oni koji love Kerola pedofila do sada nisu izneli konačan dokaz.

– Iako bi mogli reći – primeti Seldom – da su fotografije tih devojčica koje je snimio i više nego dovoljan dokaz.

– Toga smo se već dotakli, Arture. – Ser Renela pomeri glavu i nastavi, gledajući samo u mene, kao da mu je zapalo u dužnost da brani nepristrasnost u jednom teškom slučaju pred tobožnjim sudom. – Ništa tu nije preterano lako i jasno: u tom razdoblju se smatralo da su deca anđeli, dečja golotinja je bila deo rajskog ideala a Kerol je slikao svoje fotografije praćen budnim pogledom i odobravanjem roditelja, nikad kao nešto sramotno ili što bi morao da upražnjava kradom. Njegovi aktovi služe za pokazivanje i izlaganje, u vreme kad se umetnost fotografije tek rađala. Veoma je moguće da je smatrao da ne postoji razlika između njega i slikara koji namešta svoje modele da poziraju u različitoj odeći ili bez ičega na sebi. Kada bi njegove male prijateljice odrasle, on je tačno kao sat slao njihovim majkama negative kako bi ih uništile ako su se curice osećale iole posramljeno. Bilo je to

drugačije doba, pre Frojda i Hamberta.⁴ I ako je tačno da ljudska priroda mrzi prazan prostor, u nepreglednoj raznovrsnosti tipova ljudi ne bi trebalo da odbacimo mogućnost da su ranije postojali, pa i da i sad postoje ljudi koji najčasnije vole decu i uzdržavaju se da ih taknu prstom. – Renela opet pogleda Seldoma kao da oko te teme ne uspevaju da se usaglase i da tu postoji nešto kao nerešen rezultat zbog ponavljanja poteza. – Ali da se vratimo na glavno pitanje: nadam se da sad shvatate zašto se ta istrgnuta stranica pretvorila u najjači magnet i kriterijum za biografe. Možda se tu i jedino tu pojavljuje napismeno presudni dokaz, kobna činjenica, izričito priznanje bestidnog postupka. Od šezdesetih godina naovamo, kada su sveske obznanjene, utvara s te stranice nam neprestano šapuće o mogućnostima. Kao što bi kazao pesnik: nema glasnijeg izvora od neizgovorene reči, ni knjige deblje od one kojoj nedostaje jedna stranica. Pa ipak, donedavno je postojalo jedino to, pretpostavke. Nijedan istraživač nije uspeo da ode dalje od domišljanja koja su, kao što se to obično događa, težila da podupru sliku koju je svako stvorio o njemu. Samo je Džozefina Grej, jedna od osnivača našeg bratstva, pre petnaestak godina uspela da ostvari jedan jedini napredak: dokazala je, vispreno i nesporno, da tu stranicu nije istrгнуo Kerol, nego najverovatnije jedna od dve ćerke njegovog nećaka Stjuarta, Menela ili Vajolet Dodžson, kojima su papiri povereni na čuvanje. To nam takođe posredno govori nešto: da ne mora neophodno da znači da se Kerol stideo ili kajao zbog onoga što je tu napisao. Ali u svakom slučaju, i da ponovim još jednom: šta su te sestre spazile između redova, ili kako su to protumačile da bi odlučile da iscepaju stranicu? Šta je otkrivalo, možda i nehotice, ono što je bilo tu napisano? I

⁴ Književni lik, pedofil iz romana *Lolita* Vladimira Nabokova. (Prim. prev.)

tako smo stigli do početka ove godine, u kojoj smo postavili sebi za cilj da bratstvo objavi Kerolove preživjele dnevnike u komentarisanom izdanju. To je, kao što sam pomenuo, devet svezaka u rukopisu, i nalaze se u kući koju je Kerol kupio u Gilfordu pretkraj života, a sad je pretvorena u mali muzej. Pošto niko od punopravnih članova bratstva nije mogao da ode do tamo i ostane koliko je potrebno da se pregledaju svi papiri, na poslednjem sastanku u julu, pre svega nekoliko dana, odlučili smo da pošaljemo jednu stipendistkinju koja nam pomaže u raznim poslovima, Kristen Hil, izvanredno marljivu i temeljnu devojkicu. Zatražili smo od nje da ostane u Gilfordu dva-tri dana kako bi proverila u kakvom su stanju dnevnicima; trebalo je da iskopira sve stranice, jednu po jednu, kao i sve priložene papire koje pronađe. Majka joj živi na obodu varoši i to nam je omogućavalo da uštedimo na smeštaju. I eto, drugog dana smo dobili izuzetnu vest.

– Da li je pronašla stranicu? – nisam odoleo a da ne pitam.

Ser Renela je podigao obrve, da bi zatražio od mene da budem strpljiv i načas zastao, kao da se trudi da odabere najtačniji izraz.

– Pronašla je nešto što bi za nas moglo biti... veoma uznemirujuće. Ali biće bolje da taj deo ispriča Artur, pošto je on primio prvi poziv od te devojkice iz Gilforda.

Tri

Seldom je za to vreme takođe smotao jednu svoju cigaretu i kad je polagana meduza dima doprla do moje stolice, osetio sam prepoznatljivi miris njegovog indijskog duvana. U suprotnosti s brzim i britkim jezikom ser Renele, njegov duboki glas, s izraženim škotskim naglaskom, kao da se odbijao o bujnu tišinu vrta.

– Kristen Hil je do prošle godine bila moja doktorantkinja. Krajnje stidljiva devojkica. Marljiva, usredsređena, veoma pametna; diplomirala je na fakultetu u devetnaestoj godini. Međutim, još nije završila tezu. U jednom trenutku, preko navoda u nekom starom referatu, otkrila je veoma originalan rad o izračunavanjima determinanti koji je Kerol objavio kao matematičar, naravno, potpisavši se svojim pravim imenom Čarls Dodžson. Kristen je tako dospela do Kerolovih dnevnika na posredan način, tragajući za njegovom prepiskom s drugim matematičarima iz tog doba o tom problemu. Ja sam je doveo u vezu sa članovima bratstva koji su radili na dnevnicima i tada smo je izgubili za matematiku, budući da su svi biografi i istraživači smesta počeli da